

ny dostęp do wszelkich zasobów, jakie są nam tylko potrzebne. Nie zważając na kraj zamieszkania, poprzez rozwój komunikacji jesteśmy w stanie w krótkim czasie przemieścić się na inny kontynent. Podróż samolotem, która jeszcze do niedawna zarezerwowana była przede wszystkim dla elit politycznych dzisiaj dostępna jest dla każdego człowieka. Co więcej, powstają programy kosmiczne, które będą miały w swojej ofercie podróż turystyczną w kosmos. Jeszcze dzisiaj może to się wydawać tematem abstrakcyjnym, jednak za kilka lat będzie celem wakacyjnym dla wielu osób. Nie ulega wątpliwości, że współczesny rozwój cywilizacyjny jest ogromny, co oczywiście sprawia, że ludziom żyje się łatwiej, wygodniej, a także przyjemniej. Jednak należy się zastanowić, czy poza wszelkimi udogodnieniami, w takim świecie możemy czuć się pewnie oraz bezpiecznie. Wbrew pozorom bezpieczeństwo w ostatnim czasie jest przedmiotem wielu dyskusji, zarówno w środowisku politycznym, wojskowym, a także cywilnym. Należałoby przypuszczać, że ludzie pomimo rozwoju, powinni być świadomi możliwości wystąpienia pewnych zagrożeń, co jest niestety na pewno sytuacją niepokojącą.

Bezpieczeństwo jako podstawowa potrzeba człowieka

Bezpieczeństwo poza zaspokojeniem głodu i pragnienia jest jedną z najbardziej wrodzonych potrzeb ludzkich. Pojęcie to w języku łacińskim łączy dwa człony: *securitas*, czyli *sine* (bez) oraz *cura* (zmartwienie, strach, obawa)². Według definicji, bezpieczeństwo odzwierciedla brak zagrożeń i jego poczucie oraz zdolność narodu do ochrony jego wewnętrznych wartości przed zewnętrznymi zagrożeniami. Współczesny miernik szans istnienia, przetrwania i rozwoju państwa, społeczeństwa oraz jego obywateli³. Poczucie bezpieczeństwa oznacza, iż nic i nikt nie jest nam w stanie zagrozić i nie musimy się martwić, że możemy stracić coś bardzo ważnego, na przykład zdrowie czy życie, które jest najcenniejsze. Jest to jedna z fundamentalnych i zasadniczych potrzeb człowieka, bez której nie można czuć się pewnie na co dzień.

Jest ona niezbędna nie tylko w życiu jednostek, ale i całego społeczeństwa, państwa jak i organizacji ponadnarodowych takich jak na przykład ONZ. Dla francuskiego pisarza – Antoine de Rivarol, który w swojej sentencji wyznał, że „Doskonałe bezpieczeństwo i nietykalność własności oraz osoby: oto prawdziwa wolność społeczna”⁴, bezpieczeństwo jest ściśle powiązane z ochroną własnych rzeczy oraz człowieka. Otóż te składowe są w stanie zagwarantować wolność, która należy do podstawowych zasad demokratycznych. Jest ona tak samo ważna jak równość, tolerancja czy sprawiedliwość. Człowiek nigdy nie będzie czuł się wolny, jeśli będzie posiadał ryzyko straty i niepokój, czyli nie będzie bezpieczny. Jak widać, te wszystkie wartości mają ścisły związek ze sobą i w rzeczywistości nie mogą one bez siebie

² Słownik łacińsko-polski, PWN, Warszawa 1981, s. 451.

³ J. Kunikowski, *Wiedza obronna*, Warszawa 2000, s. 147.

⁴ http://konserwatywizm.pl/archiwum/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=2018,02.07.2013.

funkcjonować, gdyż w innym przypadku nigdy nie będą do końca skuteczne i efektywne. Bezpieczeństwo nie jest nowym pojęciem, było już znane wiele lat wcześniej. Jednak wraz z wieloma zmianami, jakie nastąpiły głównie na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku, słowo to nabrało nowego znaczenia. Według pierwotnego sensu bezpieczeństwo mogło być zakłócone jedynie przez zagrożenia militarne, takie jak na przykład wtargnięcie obcych wojsk na teren państwa. Współcześnie zwraca się uwagę na szerszy zakres tego terminu. Pod wpływem globalizacji pojęcie bezpieczeństwa uległo rozszerzeniu i przestało być rozpatrywane jedynie w kategoriach militarnych. Obecnie nastąpiło przededefiniowanie tego terminu i zaczęto zwracać uwagę na wymiary życia społecznego, co pozwoliło wyróżnić bezpieczeństwo ekologiczne, energetyczne, informatyczne czy polityczne. Rządy krajów starają się zabezpieczyć każdą dziedzinę ludzkiego życia, by móc zapewnić całkowite bezpieczeństwo państwa. Według definicji, termin ten oznacza poczucie pewności państwa w środowisku międzynarodowym, brak jego zagrożenia oraz ochronę przed zagrożeniami. W sensie ogólnospołecznym bezpieczeństwo obejmuje zaspokojenie potrzeb: istnienia, pewności przetrwania, stabilności i zadowolenia. Bezpieczeństwo będąc naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych jest zarazem podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych. Jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia⁵.

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych warunków do osiągnięcia szczęścia w życiu. Człowiek czując zagrożenie nigdy nie będzie mógł stwierdzić, że jego los układa się pomyślnie. Jednak pojęcie to jest bardzo subiektywne, ponieważ każdy posiada swoją miarę szczęścia. Dla jednej osoby szczęściem będzie zdobycie dyplomu wyższej uczelni, znalezienie dobrze płatnej pracy i założenie rodziny, a dla drugiej samotny wyjazd za granicę w celu pomagania ubogim. Niemniej jednak, szczęścia nie da się oddzielić od bezpieczeństwa, gdyż w obydwu tych przypadkach poczucie lęku czy zagrożenia nigdy nie sprawi, iż człowiek będzie mógł być w pełni usatysfakcjonowany. Powołując się na słowa największego mistrza polityki i strategii w dziejach świata – Napoleona: „rodzimy się po to, aby korzystać z życia. Szczęście nie jest niczym innym jak korzystaniem z życia w sposób zgodny z naszą naturą. Rodzimy się więc po to, abyśmy byli szczęśliwi”⁶, należy stwierdzić, iż w życiu ludzkim trzeba dążyć do szczęścia, które powinno być podstawowym celem i którego gwarancją jest bezpieczeństwo. Jednak, co tak naprawdę możemy nazwać szczęściem? Jest to odwieczne pytanie, na które próbowało odpowiedzieć już wielu filozofów oraz naukowców. Wielki filozof oraz historyk logiki, Józef Maria Bocheński w swoim dziele zatytułowanym „Podręcznik mądrości tego świata” przedstawia prawdy mądrości, którymi należy się kierować, aby nie zmarnować tej krótkiej chwili życia. W swoich przekazaniach autor przedstawia nam refleksje dotyczące bezpieczeństwa:

⁵ J. Kunikowski, *Wiedza...*, op. cit., s. 148.

⁶ R. Jakubczak, *Obrona...*, op. cit., s. 52.

- „Mądry człowiek działa tak, aby zapewnić sobie długie i dobre życie. Nie jest mądrym, ale głupcem, kto na przykład niepotrzebnie naraża własne życie. Głupcem jest, kto ufa byle komu, i ten, kto niepotrzebnie zraża sobie ludzi”.
- „Dbaj przede wszystkim o swoje życie i zdrowie. W czasie bitwy o Monte Cassino na drogach będących pod ostrzałem nieprzyjaciela widniały napisy: Nie bądź głupi, nie daj się zabić”⁷.

Jak można wywnioskować z mądrości, bezpieczeństwo zależy od nas samych i to człowiek odpowiada za to, czy będzie mógł żyć bez obaw i wieść szczęśliwe długie życie, czy też będzie głupcem narażającym swoje poczucie spokoju.

Dbanie o własne bezpieczeństwo wynika także z samej natury człowieczeństwa, gdyż ludzie będąc częścią natury, podlegają jej prawom. „Ma prawo do życia tylko to, co zdoła się obronić”⁸. Natura człowieka każe mu walczyć o przetrwanie, pozycję i inne dobra, które zapewnią mu przede wszystkim poczucie bezpieczeństwa.

Nieco bardziej sceptycznie do problemu bezpieczeństwa podchodzą średniowieczni filozofowie. Seneka uważał, iż „Vivere militare est” (Życie jest walką), natomiast św. Augustyn twierdził, że „Nikt nie powinien czuć się bezpieczny w tym życiu, które bojowaniem nazwano”. Te dwie sentencje ilustrują sens ludzkiego bytu. Jednak w obydwu przypadkach nie chodzi o walkę zbrojną czy wojnę. Według filozofów, życie to nieustanne podejmowanie trudów i pokonywanie kolejnych przeszkód.

W XX wieku, kiedy świat został doświadczony przez dwie największe wojny, w świadomości ludzi ukształtował się pogląd, iż jedynym zagrożeniem może być jedynie wojna. Jednak śledząc losy świata, można stwierdzić, że najbardziej poważnym zagrożeniem ludzkiego życia jest ogromna moc natury, która powoduje liczne klęski żywiołowe czy epidemie. Przykładem może być epidemia grypy zwanej „hiszpanką”, w wyniku której śmierć poniosło ok. 21 mln osób, podczas gdy w I wojnie światowej zginęło 9 mln żołnierzy. Dżuma, która dotarła do Europy z Azji w 1347 roku, uśmierciła ok. 25 mln osób, co pięciokrotnie przewyższa liczbę ofiar podczas II wojny światowej⁹.

Poza szczęściem, wpływ na bezpieczeństwo mają także liczne potrzeby ludzkie do zaspokojenia których człowiek dąży podczas wędrówki po ziemi. Najbardziej znana jest teoria A. Masłowa – amerykańskiego psychologa, który stworzył hierarchię ważności potrzeb. Jego „teoria sugeruje, że ludzie muszą zaspokajać pięć kolejnych grup potrzeb – fizjologiczne, bezpieczeństwa, przynależności, szacunku i samorealizacji”¹⁰. Istotna jest również trzyszczeblowa teoria Alderfora. Jest to „teoria motywacji sugerująca, że potrzeby ludzkie ułożone są w trzech nakładających się kategoriach

⁷ J.M. Bocheński, *Podręcznik mądrości tego świata*, Kraków 1992, s. 15-18.

⁸ A. Bocheński, *Dzieje głupoty w Polsce*, Warszawa 1996, s. 59.

⁹ R. Jakubczak, *Obrona...*, op. cit., s. 53.

¹⁰ R.W. Griffin, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Warszawa 1996, s. 461.

– egzystencji, związku i wzrostu”¹¹. Do potrzeb egzystencji należy zaliczyć potrzeby fizjologiczne i bezpieczeństwa. Człowiek także potrzebuje kontaktów społecznych, co zostało określone poprzez związki z otoczeniem społecznym. Rozwój i wzrost natomiast, związany jest z samorealizacją i poczuciem szacunku. Z tak ułożonej hierarchii potrzeb ludzkich wynika, iż ludzie są skłonni do zagwarantowania sobie oraz swoim najbliższym bezpieczeństwa, rozumianego jako poczucie dobrobytu i wolności.

Jednakże zapewnienie bezpieczeństwa oraz jego utrzymanie jest bardzo trudnym zadaniem, o czym przekonujemy się każdego dnia. Świadczą o tym codziennie wypadki, katastrofy lub nowe kryzysy, o których nieustannie słyszymy. Słowo kryzys zaczyna być pojęciem tak powszechnym, iż istnieje obawa, iż stanie się wręcz modne i uważane za pozytywne w obliczu motywacji do działania. Jednak nie należy zapominać, że niezależnie od tego, jaki to będzie rodzaj kryzysu, zawsze będzie oddziaływał destrukcyjnie i przynosił straty, o czym mogliśmy się przekonać podczas głośnego w ostatnich latach kryzysu gospodarczego.

Istota oraz przesłanki terroryzmu

Wymienione powyżej zjawiska to nie jedyne niestety zagrożenia, którym społeczeństwo musi się przeciwstawiać. Jednymi z najbardziej niebezpiecznych zagrożeń są jednak ataki terrorystyczne. Pomimo że nie jest to nowe zagrożenie, dopiero zamach na World Trade Center sprawił, że zaczęto głośno mówić o tym brutalnym sposobie ataku. Jednak, aby móc zanalizować pewne sposoby przeciwdziałania terroryzmowi, na początku należałoby się zastanowić, czym on w ogóle jest oraz jakie są jego przesłanki.

Jak się niestety okazuje, pomimo licznych rozważań w literaturze przedmiotu, czy dokumentach strategicznych do dzisiaj nie została wypracowana jednolita definicja terroryzmu. Prawdopodobnie wynika to różnorodnych interpretacji, a także odmiennych stanowisk, które mogą być uzależnione od wielu czynników, takich jak chociażby światopogląd, kraj pochodzenia, czy sytuacja polityczna w kraju. Jednak w analizie przedmiotu można wyróżnić następujące definicje:

- „Stosowanie terroru, zwłaszcza działalność niektórych ugrupowań ekstremistycznych usiłujących za pomocą zabójstw politycznych, porwań zakładników, uprowadzeń samolotów i podobnych środków zwrócić uwagę opinii publicznej na wysuwane przez siebie hasła lub wymusić na rządach państwa określone ustępstwa czy świadczenia”¹²,
- „Działalność przestępcza na tle politycznych zorganizowanych grup przestępczych o charakterze antypaństwowym. Podejmowane przez te ugrupowania akty terrorystyczne zmierzają do wymuszenia określonych następstw przez władze państwowe. Ugrupowania te osiagają swój cel poprzez wywołanie strachu i paniki

¹¹ Ibidem, s. 463.

¹² *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1997, s. 1108.

w opinii publicznej, a służy temu na przykład podkładanie bomb w miejscach publicznych czy zamachy na życie znanych osób życia politycznego”¹³;

- „Różne umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych, działania te realizowane są z całą bezwzględnością za pomocą różnych środków (nacisk psychiczny, przemoc fizyczna, użycie broni i materiałów wybuchowych), w warunkach specjalnie nadanego rozgłosu i celowego stworzonego w społeczeństwie lęku (...)”¹⁴.

Dosyć precyzyjną definicję terroryzmu podaje polski specjalista w zakresie badania terroryzmu, Marek Borucki: „precyzyjnie zaplanowane i zorganizowane działanie grup, organizacji – rzadziej pojedynczych osób – mające na celu wymuszenie od władz państwowych lub społeczeństwa ustępstw, różnych świadczeń, podjęcie lub zaniechanie jakiś działań, najczęściej ze szkodą dla innych”¹⁵.

Warto, jak sądzę, także przytoczyć nieco kontrowersyjną, jednak ciekawą definicję terroryzmu sformułowaną przez historyka oraz eksperta od spraw związanych z atakami terrorystycznymi Waltera Laqueura, który terroryzm wyjaśnił w następujący sposób: „Ludzie od pięćdziesięciu lat próbują bezskutecznie zrozumieć, czym jest terroryzm, bo jest to zjawisko, które przybierało różne formy w zależności od miejsca i epoki. Co mają wspólnego rosyjscy rewolucjoniści z końca XIX wieku czy dziewiętnastowieczni anarchiści z Al-Kaidą? Terroryzm to wykorzystywanie przemocy albo groźby użycia przemocy w celu osiągnięcia pewnych celów politycznych lub ideologicznych. Nie można powiedzieć nic ponadto. Terroryzm jest jak pornografia – nie sposób go dokładnie zdefiniować, ale jeśli się zobaczy akt terroryzmu, wiadomo czym jest”¹⁶. To tłumaczenie niejako wyjaśnia brak jednolitej, precyzyjnej definicji terroryzmu, który przez różne środowiska, w zależności również od miejsca i czasu może być odmiennie pojmowany. Przykładem mogą być tutaj czasy II wojny światowej i nazywanie członków ruchu oporu przez armię niemiecką terrorystami, kiedy oni siebie uważali jedynie za patriotów walczących o uzyskanie wolności i niezależności. Następnym przykładem stanowi osoba Jasera Arafata, który przeciwstawiał się nazywaniu palestyńskich wojowników terrorystami. Według niego są to bojownicy, którzy działają w słusznej sprawie, jaką jest wolność. I ta właśnie słuszna sprawa odróżnia ich i nie pozwala na nazywanie terrorystami, za których są uważani w innych środowiskach.

¹³ S. Pikulski, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000, s. 13.

¹⁴ *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1998, s. 370.

¹⁵ M. Borucki, *Terroryzm – zło naszych czasów*, Wydawnictwo Mada, Warszawa 2002, s. 3.

¹⁶ M. Fita-Czuchnowska, *Wojna na śmierć i życie*, <http://www.wprost.pl/ar/53691/Wojna-na-smierc-i-zycie/>, 02.07.2013.

Niezależnie jednak od autora czy danej literatury należy zauważyć, że terroryzm charakteryzuje się następującymi właściwościami:

- stosowanie przemocy oraz siły,
- kierowanie się pobudkami politycznymi,
- posługiwanie się groźbami oraz zastraszaniem,
- działania celowe, planowane, często systematyczne,
- skutki fizyczne oraz psychologiczne,
- stosowanie między innymi zamachów, jako metod działania,
- lekceważenie wszelkich praw humanitarnych,
- chęć uzyskania jak największego rozgłosu medialnego,
- atakowanie osób niewinnych,
- bezwzględność oraz nieobliczalność ataków,
- działania konspiracyjne,
- nadmierna oraz przesadna demonstracja siły¹⁷.

Nie są to oczywiście wszystkie przesłanki terroryzmu, gdyż można byłoby wymieniać jeszcze wiele, jak chociażby nadmierna agresja, determinacja zamachowców, niemożność ich powstrzymania. Jednak te zidentyfikowane na pewno w pewnym sensie oddają sedno terroryzmu.

Możliwość wystąpienia ataków terrorystycznych jest niemal każdego dnia. Jest to właśnie jedna z metod działań terrorystów, aby wywołać zaskoczenie u potencjalnych ofiar oraz pozbawić ich możliwości jakiegokolwiek obrony. Tak właśnie było w przypadku ataków terrorystycznych, które wystąpiły na przestrzeni ostatnich kilku lat.

Rozwój techniki jest obecnie tak dynamiczny, iż bardzo poważnym zagrożeniem jest nowa forma terroryzmu, zwaną cyberterroryzmem. Tego rodzaju terroryzm polega na zaatakowaniu oraz zastraszaniu przeciwnika za pomocą technologii informacyjnej. Wykorzystując te metody może dojść do blokady systemów komputerowych, co może spowodować utratę istotnych danych¹⁸. Do tego celu wykorzystywane mogą być różnego rodzaju wirusy, chociażby dobrze znany „Trojan”. Włamanie się do systemu bankowego czy systemów komputerowych ważnych instytucji państwowych jest już zagrożeniem dla bezpieczeństwa poprzez destabilizację infrastruktury. Ponadto terroryści wykorzystując cyberterroryzm mogą sięgnąć również do bardziej spektakularnych aktów, takich jak na przykład zamach na system kontroli lotów, elektrownie czy systemy wodociągowe.

Wybrane przykłady ataków terrorystycznych

Bez wątpienia za najbardziej spektakularny należy uznać zamach terrorystyczny z 11 września 2001 roku na Światowe Centrum Handlu, który był jednym z najkrwawszych ataków. Wówczas to cztery samoloty pasażerskie zostały porwane przez dziewiętnastu terrorystów. Jeden z Boeingów 767 lecący z kierunku Los Angeles uderzył w północną wieżę, po czym po kilkun-

¹⁷ B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001, s. 38.

¹⁸ T. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008, s. 23.

stu minutach, nastąpiło uderzenie w południową wieżę przez kolejny samolot. Następnie został zaatakowany Pentagon w Waszyngtonie. Czwarty z porwanych samolotów lecący do San Francisco nie dotarł do celu i rozbił się pod Pittsburgiem. W wyniku tych wszystkich uderzeń śmierć poniosło ponad 2,5 tysiąca osób. Zamachy te przyniosły wiele ofiar, ale także spowodowały ogromne straty materialne, psychologiczne oraz przyczyniły się w znacznym stopniu do osłabienia koniunktury gospodarczej, co było również jedną z przyczyn późniejszego kryzysu.

Zamach został oczywiście potępiony przez cały świat, łącznie z Jase-rem Arafatem, a winna okazała się organizacja Al-Kaida, której przywódcą był Osama bin Laden. Zamach terrorystyczny z 2001 roku zapoczątkował walkę z terroryzmem, a także w pewnym stopniu stał się usprawiedliwieniem dla inwazji amerykańskiej w Iraku.

Kolejnym zamachem terrorystycznym był atak na szkołę podstawową w Biesłanie 1 września 2004 roku. Wówczas to terroryści przejęli panowanie w szkole trzymając w niej ponad tysiąc zakładników, z czego większą część stanowiły dzieci. Pomimo prowadzenia negocjacji, oblężenie szkoły trwało dwa dni i zakończyło się wymianą ognia. Z dostępnych danych wynika, że zginęło wówczas 386 osób, a prawie dwa razy tyle zostało rannych. Ponadto około dwustu osób zostało uznanych za zaginione. Śmierć człowieka zawsze jest bolesnym i przykrym doświadczeniem. Jednak w przypadku tego ataku, jest to o tyle niezrozumiała sytuacja, gdyż ofiarami stały się zupełnie niewinne dzieci, które nie miały nic wspólnego z żadnymi konfliktami ani na tle kulturalnym, ani tym bardziej politycznym. Jeśli nawet niektórym dzieciom udało się przeżyć, to konsekwencje dla ich psychiki były poważne i dzieci musiały zostać poddane terapii psychologicznej.

Przesłanką tego ataku terrorystycznego był trwający od dłuższego czasu konflikt czeczeński. Terroryści w zamian na wypuszczenie ofiar żądali wycofania rosyjskich sił wojskowych z terenu Czeczenii, a także rezygnacji Putina ze stanowiska prezydenta. Winą za atak został obarczony Szamil Basajew, który zresztą sam przyznał się do zorganizowania wszystkich działań. Ponadto, według społeczeństwa oraz bliskich ofiar, współwinnymi okazały się też władze republikańskie oraz federalne, które nie były w stanie zagwarantować odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa obywatelom¹⁹.

Poza opisanymi zamachami terrorystycznymi społeczeństwa doświadczyły także innych brutalnych wydarzeń, jak chociażby zamachy bombowe w Londynie 7 lipca 2005 roku, czy całkiem niedawno zamach w metrze w Mińsku 11 kwietnia 2011 roku oraz zamordowanie młodzieży spędzającej wakacje na wyspie Utoya w Norwegii, również w 2011 roku. Podczas tych wszystkich ataków śmierć poniosło wiele niewinnych osób, a tysiące zostało rannych. Wydarzenia te sprawiły, że terroryzm obecnie jest ogromnym zagrożeniem dla społeczeństwa i może pojawić się w każdym momencie. Na ataki terrorystyczne szczególnie narażeni są ludzie uczestniczący w imprezach masowych, przebywający w metrze, samolocie, a także

¹⁹ <http://wiadomosci.wp.pl/title,5-lat-temu-terrorysci-zaatakowali-szkole-w-Bieslanie,wid,11451532,wiadomosc.html?ticaid=1dfaa,09.07.2013>.

w wielu innych miejscach, gdzie występuje duże skupisko osób. Jednak nie zawsze. Również zagrożone bywa codzienne życie publiczne, o czym świadczy brutalny mord brytyjskiego żołnierza w maju 2013 roku w Londynie. Wówczas to dwóch uzbrojonych w tasak i maczetę czarnoskórych mężczyzn w okrutny sposób zabiło żołnierza będącego na przepustce. Swój czyn uzasadniali odpowiedzią „za to, że był żołnierzem i zabijał muzułmanów w Afganistanie”²⁰. Aby o działaniach morderców dowiedział się cały świat, po ataku prosili przechodniów, aby nagrywali filmy. Według zamachowców był to odwet za ingerencję zachodnich państw w krajach arabskich. Wydarzenie to niewątpliwie poruszyło opinię publiczną na całym świecie, która ostro skrytykowała zachowanie morderców.

Przedstawione przykłady pokazują, że terroryzmu nie wolno lekceważyć, a tym bardziej mówić, że nas nie dotyczy. Szczególnie obecnie, w czasach ogromnej globalizacji, przenikania się społeczeństwa, przepływu wszelkich dóbr, w tym także informacji należy podejmować działania, które chociażby w pewnym stopniu mogłyby zmniejszyć skalę ataków terrorystycznych, a nawet przyczynić się do ich unicestwienia.

Działania antyterrorystyczne

Według Departamentu Obrony USA istnieją obawy, że najbliższe lata, a szczególnie około 15 lat okaże się okresem superterroryzmu. Co więcej, nie będą to jedynie porwania samolotów, krwawe zabójstwa czy zamachy. Rozwój środków techniki pozwoli terrorystom dysponować nowoczesną bronią, w tym także atomową oraz biologiczną. Dodatkowo rozwój informatyczny sprawi, że ataki terrorystyczne będą organizowane i sterowane za pomocą sprzętu komputerowego, co jedynie może całkowicie uniemożliwić wcześniejsze ich wykrycie. W obliczu takiej sytuacji oraz możliwości wystąpienia ataku terrorystycznego w każdym momencie nie należy pozostawać biernym. Konieczne jest podejmowanie wszelkich działań prewencyjnych, aby wykrycie ataku było skuteczne, a w razie jego wystąpienia, aby w jak największym stopniu minimalizować jego skutki.

W pierwszej kolejności za zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom odpowiedzialne jest państwo, jako organizacja posiadająca najwyższą władzę oraz dysponująca wszelkiego rodzaju środkami, w tym także przymusem wobec innych organów. Jednak należy pamiętać, że jest to przymus formalny, a więc zgodny z wszelkimi zasadami prawa. Może być stosowany w celu zapewnienia bezpieczeństwa zarówno państwu, jak i społeczeństwu. Jednym właśnie z działań, kiedy często środki przymusu są niezbędne jest właśnie terroryzm. Dzięki temu, państwo może przyczynić się do zapobieżenia różnego rodzaju konfliktom, zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym, czyli międzynarodowym. Co więcej, uniknięcie ataku terrorystycznego zapewnia pewną stabilizację funkcjonowania państwa, a także wzbudza zaufanie obywateli do najwyższych władz, w tym przede wszystkim do rządu

²⁰ <http://opinie.newsweek.pl/pawlicki--zaden-bog-nie-jest-tak-wielki--by-w-jego-imie-zabijac,104635,1,1.html>, 10.07.2013.

i do premiera, jako jego szefa. Państwo musi również pamiętać, że chociażby w negocjacjach z terrorystami nie może godzić się na żadne ustępstwa, gdyż to jedynie mogłoby ujawnić słabość państwa oraz zachęcić do kolejnych ataków.

W ramach antyterroryzmu, państwo jest odpowiedzialne za pięć podstawowych działań. Należy do nich zaliczyć²¹:

- zapobieganie – należy przez to rozumieć podejmowanie działań, które mają na celu powstrzymanie terrorystów bądź organizacji terrorystycznych przed jakimikolwiek atakami;
- zwalczanie – jest to całokształt działań bezpośrednio związanych z organizacją terrorystyczną, który umożliwia ich dokładną analizę. Czynności te mają pomóc w realizacji tak zwanej formuły 4U. Obejmuje ona ustalenie wszelkich informacji dotyczących organizacji, unieszkodliwianie, ukaranie oraz uniemożliwienie kolejnych ataków;
- ochrona – oznacza zabezpieczenie zarówno osób, jak i różnego rodzaju zasobów przed skutkami potencjalnych ataków terrorystycznych;
- prognozowanie – jak sama nazwa wskazuje polega na przewidywaniu realnych, jak i prawdopodobnych działań o charakterze terrorystycznym.

Właściwa organizacja wyżej wymienionych działań stanowi podstawę antyterroryzmu, który należy udoskonalać oraz uświadamiać zarówno organy państwowe, jak i obywateli o jego słuszności i konieczności. Działania antyterrorystyczne mają charakter defensywny, gdyż są ukierunkowane na niwelowanie słabych punktów, które mogłyby okazać się celem dla ataków. Należy do nich zaliczyć także działania prewencyjne, których zadaniem jest niedopuszczenie do wystąpienia terroryzmu. Działania te obejmują przede wszystkim zbieranie informacji, które są teraz najbardziej pożądaną „bronią”, następnie ich analizowanie oraz odpowiednie wykorzystanie w celu wypracowania całokształtu przedsięwzięć, które należałoby podjąć, aby uchronić się przed atakami terrorystycznymi.

Poza działaniami antyterrorystycznymi wyróżnia się także działania kontrterrorystyczne, które mają charakter ofensywny i uważane są za „zespół działań naukowych, prawnych, wojskowo-policyjnych ukierunkowanych na zwalczanie aktów terroryzmu oraz zmierzających do zapobiegania, przeciwdziałania i likwidacji zagrożeń związanych z możliwością zaistnienia aktów terrorystycznych”²². Do tego typu działań należy przede wszystkim zaliczyć operacje ratunkowe, które często mają charakter bojowy, a ich celem może być na przykład uwolnienie zakładników. Następnie mogą to również być czynności związane z poszukiwaniem oraz zatrzymywaniem osób podejrzanych o ataki terrorystyczne, a także likwidacja terrorystów. Zadania te w głównej mierze przeznaczone są dla sił specjalnych, w których strukturach

²¹ K. Jałoszyński, *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2008, s. 98.

²² S. Pikułski, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000, s. 125.

służbę pełnią specjalnie przygotowani i wyszkoleni do tego typu działań żołnierze bądź funkcjonariusze policji.

Organizacją, która już od wielu lat świadczy o sile państwa, a także jest współodpowiedzialna za jego stabilizację oraz prawidłowe funkcjonowanie są bez wątpienia siły zbrojne. Kiedyś o potęgę siły militarnej można było przekonać się podczas wszelkich konfliktów zbrojnych czy wojen. Współcześnie, wraz z przekształceniem i rozwojem zagrożeń, zmianom uległy także wyzwania stojące przed siłami zbrojnymi. Przede wszystkim muszą one być przygotowane do wykonywania odpowiednich działań, które będą ukierunkowane na potrzeby społeczeństwa. W ramach tych czynności siły zbrojne muszą zapewnić przede wszystkim skuteczną ochronę wszelkich obiektów zarówno wojskowych, jak i cywilnych, szczególnie o charakterze newralgicznym, gdyż to one głównie mogą stać się celem organizacji terrorystycznych. Ponadto siły zbrojne odpowiedzialne są za prowadzenie kontroli oraz ciągłe monitorowanie różnego rodzaju obiektów w ramach systemu ciągłego nadzoru. Do tego typu zadań służą specjalnie opracowane harmonogramy działań na wypadek wystąpienia ataku terrorystycznego. Dużo uwagi przywiązuje się również do zabezpieczenia przestrzeni powietrznej, co jest związane z zabezpieczeniem się przed terroryzmem lotniczym. Dlatego też, tak ważny jest rozwój Systemu Obrony Powietrznej, który zapewnia nieustanną kontrolę na wypadek zagrożeń z powietrza. System wyposażony jest w odpowiednie środki za pomocą których nie tylko obserwuje przestrzeń, ale jest w stanie odpowiednio wcześniej wykryć pewne zagrożenia oraz podjąć działania mające uchronić przed planowanym atakiem terrorystycznym. Aby zabezpieczyć się przed terroryzmem lotniczym, w tym także przed statkami powietrznymi zwanymi „RENEGADE”, Polska dysponuje między innymi takim potencjałem jak:

- Agencja Ruchu Lotniczego – jest to cywilny organ odpowiadający za wykrywanie wszelkiego rodzaju zagrożeń;
- Dyżurna Służba Operacyjna Centrum Operacji Powietrznych, która również odpowiada za wykrywanie zagrożeń oraz składanie meldunków do CAOC2 o ewentualnym wykryciu niebezpiecznych obiektów.

Mówiąc również o zabezpieczeniu się przed terroryzmem, nie należy zapominać o bardzo ważnej roli, jaką odgrywa policja. To ona w pierwszej kolejności jest odpowiedzialna za ochronę społeczeństwa oraz zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. W ramach przeciwdziałania terroryzmowi do zadań policji należy przede wszystkim wykrycie środowisk terrorystycznych w celu identyfikacji potencjalnych zamachowców, gromadzenie różnego rodzaju dowodów potwierdzających działania terrorystyczne, zatrzymywanie terrorystów, a także wszelkie rodzaje działania, które sprawią, że terroryści zostaną ukarani adekwatnie do popełnionego czynu.

Próbując walczyć z terroryzmem należy przede wszystkim docenić działalność służb specjalnych, dla których zwalczanie zagrożeń jest podstawowym zadaniem. Mówiąc o służbach specjalnych należy mieć na uwadze służby wywiadowcze, zarówno cywilne, jak i wojskowe, a także inne służby,

które poza policją również odpowiedzialne są za zapewnienie bezpieczeństwa. Mogą to być specjalne jednostki antyterrorystyczne, agendy rządowe czy różnego rodzaju służby bezpieczeństwa powołane do szeroko pojętej ochrony.

Funkcjonariusze służb specjalnych wykonują szereg zadań związanych bezpośrednio z walką oraz przeciwdziałaniem zagrożeniom terrorystycznym. Celem między innymi działań wywiadowczych jest wykrycie organizacji terrorystycznych poza granicami państwa, a także analiza potencjalnych zagrożeń terrorystycznych. Zarówno działania wywiadu, jak i kontrwywiadu mają na celu wcześniejsze wykrycie planowanych ataków, aby nie dopuścić do ich urzeczywistnienia. W tym celu niezbędne jest nieustanne zdobywanie wszelkiego rodzaju informacji, zarówno z bliższego, jak i dalszego otoczenia państwa. Aby działania służb specjalnych były skuteczne, muszą one współpracować ze służbami innych państw w celu wymiany informacji, które pomogą w zapobieganiu oraz zwalczaniu ataków terrorystycznych.

Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić, że o terroryzmie nie należy mówić, iż jest to zwykły konflikt czy zwyczajna wojna. Działania terrorystyczne przede wszystkim są wojną psychologiczną. Ich głównym celem jest wymuszenie określonych ustępstw, poruszenie opinii publicznej, wywarcie wpływu między innymi na elicie rządzącej oraz chęć pokazania własnej przewagi przez grupy terrorystyczne. Jak pokazują doświadczenia związane z wystąpieniem terroryzmu, zamach może nastąpić w każdym momencie, powodując ogromną destabilizację oraz zakłócając prawidłowe funkcjonowanie mechanizmów państwowych.

Zarówno państwo, jak i jego organy muszą być w nieustannej gotowości, aby móc podjąć natychmiastowe działania w wypadku wystąpienia zagrożenia. Bezspornie, atak terrorystyczny jest zagrożeniem na ogromną skalę. Przynosi nie tylko ofiary, ale i niszczy wszelkiego rodzaju dobra, a także zakłóca relacje międzynarodowe, co w obecnych czasach hamuje rozwój. Aby móc bronić się przed atakami, doktryna antyterrorystyczna powinna uwzględniać koordynację działań między wszystkimi podmiotami, które nawet w najmniejszej części odpowiadają za zapewnienie bezpieczeństwa oraz porządku publicznego.

„Zagrożenia i wyzwania XXI w. są różne od tych, w których wyrosliśmy w czasach zimnej wojny. Wówczas polityka była zamrożona, a sfera obronności statyczna. Zagrożeniom obronności można było stawić czoło na sposób obronny. Dzisiejszy świat już tak nie działa. Działalność polityczna, gospodarcza i militarna muszą zostać zintegrowane. Terrorysty, upadające reżimy, broń masowego rażenia – to w równej mierze wyzwania polityczne, co militarne. Obrona ojczyzny zaczyna się za granicą, a zacząć troszczyć się o bezpieczeństwo trzeba, jak zawsze, we własnym sercu i umyśle. Musimy być w stanie użyć wielu rodzajów narzędzi. Obrona wspólnych wartości bę-

dzie w tym stuleciu wymagała bezprecedensowej współpracy międzynarodowej wywiadów, policji, wymiaru sprawiedliwości i służb nadzoru finansowego. Granice pomiędzy bezpieczeństwem wewnętrznym i zewnętrznym, policją i wojskiem, zapobieganiem kryzysom oraz ich rozwiązywaniem, walka z kryminalną i finansową przestępczością, tropieniem terroryzmu i radzeniem sobie z „upadającymi reżimami” stają się sztuczne i niewyraźne²³. Słowa Javiera Solany w zupełności oddają sedno przedstawionej w pracy analizy przeszłych i współczesnych zagrożeń. Ich zestawienie ukazuje, iż z biegiem czasu i wraz z rozwojem państw niebezpieczeństwo zmieniło swój charakter i przybrało odmienną formę.

Niegdyś zagrożenia związane były głównie z wojnami oraz z użyciem siły. Współcześnie ludzkość narażona jest na inne niebezpieczeństwa, jednak wcale nie mniej groźne. Wraz ze zmianą formy zagrożeń, przekształceniom uległy także działania prewencyjne oraz sposoby walki z wyzwaniami. Nie jest to już jedynie obrona wojskowa, ale także ma ona swój profil cywilny, który stara się przeciwdziałać zagrożeniom. W erze globalizacji mamy do czynienia z różnorodnymi zagrożeniami. Jednocześnie jednak istnieje wiele możliwości ich rozwiązywania. Obecność takich organizacji, jak NATO, daje duże poczucie bezpieczeństwa i stabilności. Wykorzystując najnowsze technologie wojskowe oraz liczne siły zbrojne NATO podejmuje wiele operacji na całym świecie, które mają na celu przywrócenie oraz utrzymanie pokoju. Poprzez koordynację różnorodnych działań NATO stara się mieć skuteczny wpływ na walkę z zagrożeniami. Powołane do życia organizacje czy instytucje nieustannie powinny ulegać przeobrażeniom i rozwojowi.

Ponadto w Europie zasadniczy wpływ na bezpieczeństwo ma Unia Europejska. Pomimo faktu, iż jest to wspólnota znajdująca się w fazie nieustannego formowania oraz kształtowania swojej pozycji, ma ona istotny udział w polityce bezpieczeństwa. Unia nie zawsze potrafiła poradzić sobie w trudnych sytuacjach. Przykładem mogą być wojny na Bałkanach, którym Unia nie potrafiła przeciwdziałać. Jednakże takie sytuacje pozwoliły zrozumieć, iż istnieje potrzeba rozwinięcia nowych, bardziej praktycznych instrumentów. Działalność Unii w dziedzinie bezpieczeństwa nie jest jeszcze idealna. Jednakże należy zwrócić uwagę i docenić, iż UE podejmuje wiele działań, które mają na celu uniknięcie kryzysów. Nie jest to łatwe zadanie, gdyż nieustannie pojawiają się nowe zagrożenia. Dlatego też powołane instytucje nie mogą pozostawać bierne. Ich zadaniem jest stałe monitorowanie sytuacji i podejmowanie działań prewencyjnych w obszarach, które najbardziej tego potrzebują. Unia Europejska charakteryzuje się ogromnym potencjałem oraz aktywnością, co czyni jej działania bardziej efektywne. Po zimnej wojnie, Unia dostosowała swoje struktury oraz założenia do zastanej rzeczywistości. Ponadto, Unia udowodniła, że podejmuje wszelkie inicjatywy, aby pokazać, że posiada siłę niezbędną do rozwiązywania konfliktów. Do stałych zadań Unii należy dążenie do stabilizacji, przeciwdziałanie konfliktom, wczesne ostrzeżenie, a w razie potrzeby właściwe zarządzanie kryzysami czy podejmowanie odpowiednich działań naprawczych po zakoń-

²³ R. Jakubczak (red.), *Obrona...*, op. cit., s. 109.

czeniu konfliktu. Unia poprzez dostosowanie odpowiednich instytucji oraz instrumentów dąży do polepszenia bezpieczeństwa oraz stworzenia sytuacji, w której każdy obywatel nie będzie musiał martwić się o swój byt. Ogromną uwagę poświęca współpracy z państwami spoza Unii, aby móc mieć sojuszników i partnerów do współpracy na całym świecie, o czym świadczą również podejmowane próby kontaktu z Rosją. Unia posiada ogromną siłę i jeżeli tylko nie zmarnuje swojego potencjału oraz wykorzysta, to co do tej pory udało jej się zbudować, to jest nadzieja, że nie tylko w Europie, ale również na innych kontynentach ludzie będą mogli czuć się bezpiecznie.

Bibliografia

- Aleksandrowicz T., *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008.
- Bocheński A., *Dzieje głupoty w Polsce*, Warszawa 1996.
- Bocheński J. M., *Podręcznik mądrości tego świata*, Kraków 1992.
- Borucki M., *Terroryzm – zło naszych czasów*, Wydawnictwo Mada, Warszawa 2002.
- Fita-Czuchnowska M., *Wojna na śmierć i życie*,
<http://www.wprost.pl/ar/53691/Wojna-na-smierc-i-zycie/>, 02.07.2013.
- Griffin R. W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, Warszawa 1996.
- Hoffman B., *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001.
http://konserwatyzm.pl/archiwum/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=2018, 02.07.2013.
- <http://opinie.newsweek.pl/pawlicki--zaden-bog-nie-jest-tak-wielki--by-w-jego-imie-zabijac,104635,1,1.html>, 10.07.2013.
- <http://wiadomosci.wp.pl/title,5-lat-temu-terrorysci-zaatakowali-szkole-w-Bieslanie,wid,11451532,wiadomosc.html?ticaid=1dfaa>, 09.07.2013.
- Jakubczak R. (red.), *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*, Warszawa 2003.
- Jaroszyński K., *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2008.
- Kunikowski J., *Wiedza obronna*, Warszawa 2000.
- Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1998.
- Pikulski S., *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000.
- Słownik łacińsko-polski*, PWN, Warszawa 1981.
- Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1997.